

Tryghed og trivsel i de udsatte boligområder

Undersøgelse af den aktuelle trygheds- og trivselssituation i de udsatte boligområder – en del af evalueringen af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne

Indhold

- 4 Om dette hæfte**
- 6 Hovedresultater**
- 10 Oplevet tryghed**
- 12 Social sammenhængskraft**
- 14 Kollektiv handlekraft**
- 16 Tillid**
- 18 Tilfredshed med boligområdet**
- 20 Livskvalitet**
- 22 Hvad kan man bruge denne viden til?**

Tryghed og trivsel i de udsatte boligområder

Undersøgelse af den aktuelle trygheds- og trivselssituation i de udsatte boligområder – en del af evalueringen af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne

© VIVE og Gunvor Christensen og Mette Lunde Christensen, 2019

e-ISBN: 978-87-7119-722-8

ISBN: 978-87-7119-723-5

Design: Hedda Bank

Foto: Forsiden, side 7, 11, 13 og 18: Ole Bo Jensen; side 3: Sine Fiig; side 14: Ricky John Molloy;

side 17: Morten Langkilde/Ritzau Scanpix; side 21: Gunvor Christensen; side 23: Lars Degnbol

Projekt: 100758

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Den boligsociale indsats har betydet rigtig meget for sammenholdet i området. Her er blevet mere trygt. Nu føler vi et større ansvar for hinanden, og man kender pludselig ham, der bor i opgangen ved siden af, og hans søn er måske slet ikke, som jeg havde frygtet. Det, at vi kender hinanden, giver tryghed.

(Beboer i Højvangen)

Om dette hæfte

I dette hæfte kan du læse om den aktuelle trygheds- og trivselssituation i landets udsatte boligområder. Hæftet er baseret på en stor trygheds-survey, der er den hidtil første af sin art, som er gennemført systematisk blandt beboerne i udsatte boligområder. Hæftet og den bagvedliggende undersøgelse handler om de udsatte boligområder, som har modtaget midler fra Landsbyggefondens 2015-18-midler til boligsociale indsatser, og deres beboere.

Tryghed og trivsel - hvad er det?

VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd har undersøgt trygheds- og trivselssituationen i de udsatte boligområder, der har en boligsocial helhedsplan. De boligsociale helhedsplaner fokuserer på forebyggelse og forældreansvar, uddannelse og beskæftigelse samt kriminalitetsforebyggelse, der er de tre primære og største boligsociale indsatsområder, samt på tryghed og trivsel, som er det fjerde boligsociale indsatsområde. En boligsocial helhedsplan arbejder med et boligområdes problemer ud fra, at indsatserne til tidlig forebyggelse, uddannelse og beskæftigelse, kriminalitetsforebyggelse samt til tryghed og trivsel indgår i en sammenhæng og er rettet mod at skabe gode opvækstrammer for aktive børn, unge og voksne, der tager ansvar for sig selv og sine og bidrager til lokalområdet og samfundet.

Dette hæfte og den bagvedliggende undersøgelse zoomer ind på trygheds- og trivselsindsatsen. Vi har undersøgt tryghed og trivsel som seks dimensioner, der på forskellig vis rummer aspekter af tryghed og trivsel. Dimensionerne er:

- Oplevet tryghed
- Social sammenhængskraft
- Kollektiv handlekraft
- Tillid
- Tilfredshed med boligområdet
- Livskvalitet.

VIVE har også undersøgt, hvordan de boligsociale indsatser arbejder med at styrke tryghed og trivsel gennem aktiviteter som fx tryghedsvandringer, beboerdemokratiske organer og trivselsaktiviteter for tilflyttere, men også gennem aktiviteter, der handler om forebyggelse af kriminalitet, uddannelse og beskæftigelse samt tidlig forebyggelse. Hele undersøgelsen kan læses i "Tryghed og trivsel i udsatte boligområder. Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne" (Christensen et al., 2019). Dette hæfte præsenterer kort undersøgelsens hovedresultater.

Tryghed og trivsel – hvorfor?

Når de boligsociale helhedsplaner arbejder med tryghed og trivsel i sammenhæng med tidlig forebyggelse, uddannelse, beskæftigelse og kriminalitetsforebyggelse, er det ud fra en bestræbelse i de boligpolitiske aftaler om at udvikle trygge og attraktive boligområder med

fællesskaber både i og uden for boligområderne og at udvikle gode rammer for børn og unge at vokse op i. Trygge og attraktive boligområder ved vi fra forskningslitteraturen er afgørende i forhold til også at tiltrække nye beboere og sikre, at området er attraktivt at blive boende i.

Sådan er undersøgelsen lavet

I 2018 gennemførte VIVE en survey om tryghed i de ca. 400 boligafdelinger, der har modtaget midler fra Landsbyggefondens 2015-18-midler. Surveyen blev sideløbende gennemført blandt et repræsentativt udsnit af den danske befolkning. Der er en svarprocent på 38,4 pct. i de udsatte boligområder, hvor i alt 10.473 beboere har besvaret surveyen. I 2021 gennemføres trygheds-surveyen for anden gang, hvor både de samme beboere som i den første runde og nye beboere indgår. Udviklingen i tryghed og trivsel kan således analyseres i 2022, mens analyserne for nu udgør et statusbillede.

I surveyen blev der spurgt til en række forskellige forhold relateret til oplevet tryghed, social sammenhængskraft, tillid, kollektiv handlekraft, tilfredshed med boligområdet og livskvalitet generelt. Survey-data er udbygget med registerdata om beboerne som fx køn, alder, familiestatus, etnicitet, uddannelse, beskæftigelse, sigtelser og misbrug. Vi har også data om hærværk og anden kriminalitet begået i boligområdet. Endelig har vi interviewet beboere, boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere i fire udvalgte boligområder.

Undersøgelsen af tryghed og trivsel indgår i en større evaluering af Landsbyggefondens 2015-18-midler til boligsociale indsatser, som VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd og Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet, gennemfører for Landsbyggefonden. Evalueringen blev igangsat i efteråret 2017 og afsluttes i 2022.

Hovedresultater

Der er en generel høj tryghed og trivsel i de udsatte boligområder, men lavere end den tryghed og trivsel, der kan måles i befolkningen. Det peger på, at der i de udsatte boligområder fortsat er behov for målrettet at øge tryghed og trivsel, så der med det boligsociale arbejde udvikles en stærk social sammenhængskraft, som bidrager til, at beboerne agerer som aktive medborgere – både i og uden for boligområderne.

For at forstå det aktuelle trygheds- og trivselsbillede i de udsatte boligområder har vi undersøgt, om forskelle i tryghed og trivsel kommer fra forhold, der stammer fra boligområdet, eller om det kommer fra forhold, der stammer fra beboerne. Vi finder, at omfanget af tryghed og

trivsel varierer både mellem boligområder og mellem beboere, men at variationen hovedsageligt er mellem beboerne. Det vil sige, at selvom omfanget af tryghed og trivsel er forskelligt fra boligområde til boligområde, så er forskellene små.

Forskellene i tryghed og trivsel ses således hovedsageligt mellem forskellige beboere. Vi har undersøgt, om beboere med forskellige socioøkonomiske baggrunde har systematisk forskellige oplevelser af tryghed og trivsel. Konkret finder vi på baggrund af analysen af trygheds-surveyen, at beboere med en lavere grad af tryghed og trivsel typisk er beboere uden uddannelse eller beskæftigelse, mens beboere, der har en højere grad af tryghed og

Jeg er bekymret for, at min søn skal være et forkert sted på et forkert tidspunkt. Derfor henter og bringer jeg ham til alt for tiden. Men det er kun lige nu, at jeg er bekymret.

(Beboer i Kokkedal)

trivsel, typisk er beboere med ikke-vestlig baggrund, ældre og børnefamilier. Det er vigtigt at understrege, at dette ikke viser en årsags-sammenhæng, hvorfor man ikke kan udlede, at en ændring af en beboers socioøkonomiske situation vil føre til en ændring i beboernes trygheds- og trivselsoplevelse. Det viser blot en sammenhæng, som peger på, at det kan være særlig relevant at arbejde med tryghed og trivsel for visse målgrupper.

Analysen af det aktuelle trygheds- og trivselsbillede giver anledning til at anbefale, at det boligsociale trygheds- og trivselsarbejde i videre udstrækning har fokus på beboerne end på boligområderne som helhed, fordi tryghed og trivsel lader til i langt højere grad at være

forklaret af beboernes individuelle forskelle end af forhold ved boligområdet.

Tryghed og trivsel er et komplekst fænomen

Der er sammenhænge mellem de seks dimensioner: oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet. Der er dog ikke tale om stærke sammenhænge. Det vil sige, at afledte effekter af at arbejde målrettet med eksempelvis oplevet tryghed er meget få i forhold til eksempelvis tillid. Boligsocialt er man nødt til at arbejde målrettet med de dimensioner af tryghed og trivsel, der lokalt er udfordringer med.

Vi kan ikke kontrollere, om der er nogen, der synes, at de skal have deres bandekrig lige op og ned ad vores boligområde. Vi kan arbejde med de unge for at prøve at få dem til at indse, hvor latterligt, tåbeligt, forfærdeligt, trist det ville være, hvis de indgår i nogen som helst relation med de her bander. Vi kan arbejde med uddannelse til de unge, forældrene, beskæftigelse og med at skabe netværk osv. Men når det brager løs, kan vi ikke gøre noget ved det. Så er det her et rart og trygt sted at bo? Ja, når de ikke skyder lige uden for vores boligområde eller brænder biler af.

(Projektleder i Nørrebrobyggerne)

I de udsatte boligområder er der stærke fortællinger om tryghed og utryghed – både blandt beboere, boligsociale medarbejdere, professionelle samarbejdspartnere og det omgivende samfund. Det er fortællinger, der ofte ligger som et hukommelseskort, så hvis der er en utryghedsskabende episode som et overfald, et tyveri eller en bilafbrænding, så aktiveres utrygheden og præger beboernes aktuelle oplevelse af boligområdet, på trods af at eksempelvis den sidste bilafbrænding ligger år tilbage, og der igennem flere år er få sigtelser og anmeldelser. Det peger på, at det er en langsigtet indsats, der skal til for at vende oplevelser af utryghed til tryghed.

Det boligsociale arbejde med tryghed og trivsel

Den del af den boligsociale indsats, der arbejder med at øge tryghed og trivsel, sker gennem

konkrete aktiviteter, der har til formål at styrke den oplevede tryghed, sociale sammenhængskraft, kollektive handlekraft, tilfredsheden med at bo i området, tillid og livskvalitet. Det kan for eksempel være tryghedsskabende aktiviteter som tryghedsvandringer, naboskabsarrangementer og aktiviteter for beboere, der flytter til området.

Det målrettede arbejde med at øge trivsel og tryghed er blot ét element af den samlede boligsociale indsats. Den brede palet af boligsociale indsatser – alt fra fritids- og idrætsaktiviteter til uddannelse og mødre- og fædregrupper – bidrager også til at øge tryghed og trivsel.

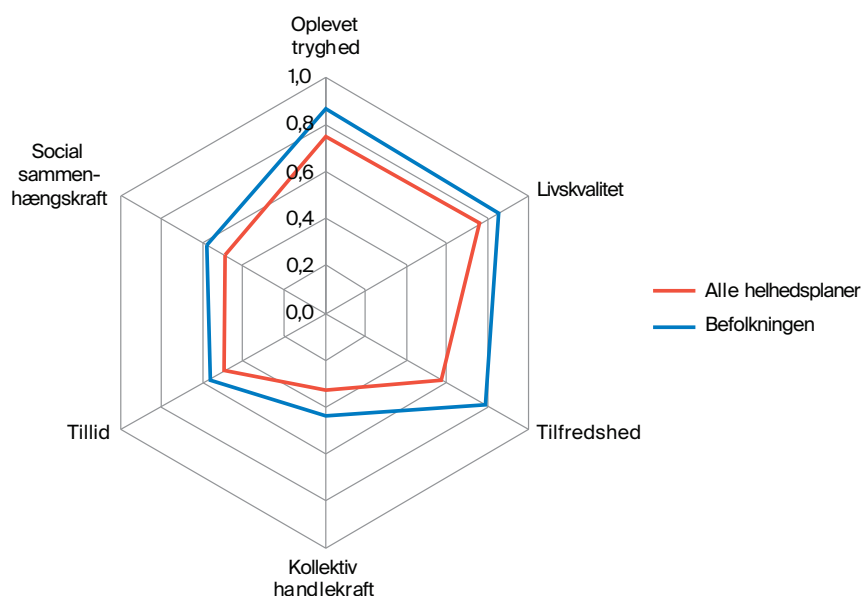
Kriminalpræventive indsatser bidrager for eksempel til at øge den oplevede tryghed, når de boligsociale medarbejdere arbejder

med grupper af unge, der kan skabe utryghed blandt de øvrige beboere. Ved at få disse unge ind i fritidsaktiviteter som fx et brandkadetforløb, rollespilsaktiviteter og fritidsjob, så arbejdes der både direkte med de unges sociale og personlige kompetencer og indirekte med at øge øvrige beboeres oplevede tryghed.

Uddannelses- og beskæftigelsesindsatser har for eksempel også en stor betydning for at øge trivsel, fordi både børn, unge og voksne derigennem får øgede kompetencer til at handle som aktive medborgere. Det samme gælder for indsatser under tidlig forebyggelse og kriminalitet, hvor der arbejdes med familiedynamikker og trygge opvækstbetingelser.

Endelig arbejder den boligsociale indsats også med at øge tryghed og trivsel inden for den organisatoriske ramme, som helhedsplanen har etableret, og sammen med de konkrete samarbejdsaktører. Det sker gennem vidensdeling, netværk og koordinering af indsatser mellem den boligsociale helhedsplan og samarbejdspartnere som SSP, politi og frivillige foreninger, samt gennem brobygning mellem de boligsociale aktiviteter og aktiviteter, der typisk ligger i kommunalt regi.

Figuren viser, at for alle seks dimensioner af tryghed og trivsel ligger de udsatte boligområder lavere end befolkningen. Størst forskel er der i forhold til tilfredshed med boligområdet, og mindst forskel er der i forhold til tillid til offentlige instanser og myndigheder. Scoren på hver af de seks dimensioner kan ikke direkte sammenlignes med hinanden; det vil sige, at man kan ikke udlede af figuren, at oplevet tryghed fx er større end tillid i helhedsplanerne.

Oplevet tryghed

Der er en relativ høj grad af oplevet tryghed i de udsatte boligområder. 7 ud af 10 af de adspurgte beboere i de udsatte boligområder oplever, at de er trygge i deres boligområde. I befolkningen er 9 ud af 10 beboere trygge i deres boligområde. Når det gælder tryghed i egen bolig, er der kun marginal forskel på befolkningen generelt og beboere i udsatte boligområder. 9 ud af 10 oplever, at de er trygge i hjemmet.

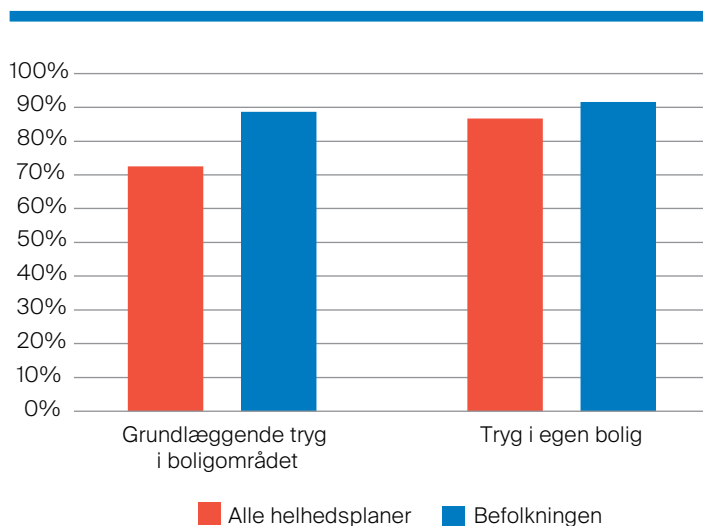
Blandt beboere uden uddannelse eller uden arbejde er der forholdsvis flere, som oplever, at de ikke er trygge. Den oplevede tryghed i et boligområde afhænger endvidere af antallet af anmeldelser, der hører ind under straffeloven, våbenloven og loven om euforiserende stoffer. Sammenhængen er ganske lille, men dog signifikant.

Mindre kriminalitet, men stadig utryghed

Når vi kigger på udviklingen i både anmeldelses- og sigtelsesstatistikken over tid, er der generelt

positive udviklinger i de udsatte boligområder, der har en boligsocial helhedsplan. Objektivt set er der således mindre kriminalitet i områderne end tidligere. Og man kunne forvente, at det gav en positiv effekt for beboernes oplevede tryghed. Fortællinger om utryghedsskabende og kriminelle episoder fastholder dog en oplevet utryghed og et særligt blik på enkeltstående situationer som udtryk for, at et boligområde "igen" bliver utrygt at opholde sig i. Beboerne selv er i vid udstrækning bærere af disse fortællinger, men omgivelserne og lokale medier bidrager også til at holde gang i fortællingerne.

Den boligsociale indsats' arbejde med at øge den oplevede tryghed sker både gennem konkrete aktiviteter, som fx tryghedsvandring, hvor beboere udpeger steder i boligområdet, der opfattes som utrygge, aktiviteter, hvor graffiti og hærværk fjernes prompte (kendt som nul-tolerance aktiviteter), hot spots-områder, hvor grupper, der laver kriminalitet, stresses ved, at der ofte kommer politi forbi, samt tilbud til områdets unge, så de ikke opholder sig i områdets udearealer. Den oplevede tryghed adresseres også i organiseringen og samarbejdet mellem den boligsociale helhedsplan og samarbejdspartnere som politi og SSP, når aktuelle utryghedsskabende situationer, som fx et overfald, opstår. På baggrund af interview med beboere, boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere ser det ud til, at der er behov for en stor kommunikativ indsats, der både internt i boligområderne og det omgivende samfund bidrager til at give et mere retvisende billede af områdets status i forhold til tryghed og kriminalitet.

Det er et krav i forbindelse med uddelingen af boligsociale indsatser fra Landsbyggefondens 2015-18-midler, at der lokalt etableres et beredskab og en beredskabsplan, der kan aktiveres i tilfælde af akut opstået uro i området.

I Kokkedal er der gode erfaringer med et agilt beredskab i forhold til at arbejde med den oplevede tryghed. Det agile beredskab fungerer både som forebyggelse af, at konkrete episoder kan udvikle sig til at være utryghedsskabende både på kort og længere sigt, og som en kanal til, at relevante aktører i boligområder informeres om konkrete episoder, så disse episoder ikke overdramatiseres og bidrager til den generelle fortælling om utryghed i området.

Beredskabet består af repræsentanter fra Nordsjællands Politi, SSP og et opsøgende team, den kommunale ungdomsklub, kommunens Center for Børn og Familier samt den boligsociale helhedsplan "Kokkedal på Vej". I koordineringen mellem de involverede aktører er der en klar rollefordeling i forhold til arbejdsopgaver:

- Beredskabet aktiveres af politiet i tilfælde, hvor der er tale om en politisag. I disse tilfælde følger parterne som udgangspunkt politiets anvisninger.
- Beredskabssituationer, der ikke er en politisag, aktiveres af enten kommunen, boligorganisationer eller Kokkedal på Vej's sekretariat. I disse tilfælde er politiet ikke en del af beredskabet. De øvrige parter aftaler ad hoc via telefon og mail en plan for den videre handling og kommunikation.

Hvad enten der er tale om en politisag eller ikke en politisag, er helhedsplanens rolle i beredskabet at:

- informere og aktivere civile, lokale netværk samt afdelingsbestyrelser
- arbejde for at skabe ro, men have en løsnings- og samarbejdsorienteret tilgang til problemet og dets eventuelle løsninger
- informere den boligsociale bestyrelse korrekt og rettidigt om situationen, mulige konsekvenser og mulige tiltag
- formidle korrekt og rettidig information til driftsafdelingerne i boligområdet, beboerne, institutioner, virksomheder, foreninger og presse.

Social sammenhængskraft

Samfundsvidenskaben beskæftiger sig indgående med, hvad social sammenhængskraft er, og hvad der kan udfordre og styrke den sociale sammenhængskraft. Forskningen fremhæver, at de nære formelle og uformelle sociale bånd, der knytter beboere i et samfund, et boligområde eller en familie sammen, er vigtige for den sociale sammenhængskraft. Det er dog ikke altid nærhed og langt fra lighed, der skaber social sammenhængskraft. Faktisk peger forskning på, at den sociale sammenhængskraft udfordres, hvis befolkningen i et samfund eller beboere i et boligområde tænker og lever ens. Det, som ser ud til at styrke en social sammenhængskraft, er, når der er plads til forskellighed – og accept heraf.

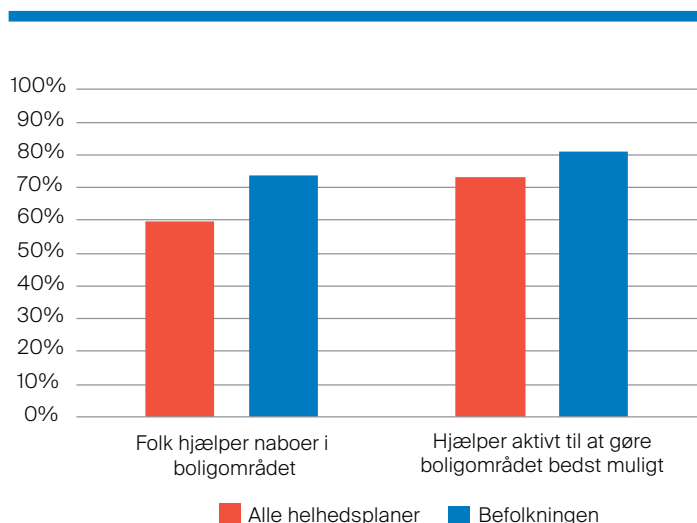
I utallige evalueringer af de boligsociale helhedsplaner finder både vi og andre vidensmiljøer, at helhedsplanerne både arbejder med at opbygge fællesskaber og netværk, der er inkluderende i forhold til beboere med forskellige baggrunde og liv og er inkluderende i forhold til

lokalområdet, således at der bygges bro til det omgivende samfund.

I trygheds-surveyen måler vi den sociale sammenhængskraft ved blandt andet at spørge til, om beboere i boligområdet er villige til at hjælpe deres naboer, om man kan stole på hinanden, om man sammen med andre beboere aktivt vil bidrage til, at boligområdet bliver det bedst mulige nabolag at bo i. Vi finder, at 6 ud af 10 beboere i udsatte boligområder vil hjælpe deres naboer i boligområdet, mens det samme gælder for 7 ud af 10 beboere i befolkningen. Når det handler om at hjælpe aktivt med at forbedre ens boligområde mest muligt, så er 7 ud af 10 beboere i de udsatte boligområder klar til det. I befolkningen er det 8 ud af 10.

I analyserne af trygheds-surveyen finder vi også, at i de udsatte boligområder hænger graden af social sammenhængskraft sammen med graden af kollektiv handlekraft, livskvalitet og tilfredshed med at bo i området. I områder med en stærk social sammenhængskraft er der også en stor grad af kollektiv handlekraft, livskvalitet og tilfredshed med området. Det er dog stadig sådan, at der er behov for boligsocialt at arbejde med alle dimensioner, hvis de skal forbedres.

Børnefamilier og beboere med ikke-vestlig baggrund er de grupper, der angiver størst grad af social sammenhængskraft, der dækker over både at indgå i fællesskaber i og uden for boligområdet. Generelt kendetegner det boligområder med høje andele af ikke-vestlige beboere, at sammenhængskraften er stærkere end i boligområder, hvor der er en højere andel af etnisk danske beboere.

Den laveste grad af social sammenhængskraft finder vi hos de grupper blandt 18-59-årige, som er uden uddannelse og beskæftigelse. Der er grund til at være opmærksom på at få disse grupper ind i aktiviteter – det kan være uddannelses-, beskæftigelses- og/eller trygheds- og trivselsaktiviteter, der kan fremme deres sociale relationer og naboskaber, der er et vigtig fundament i folks liv generelt.

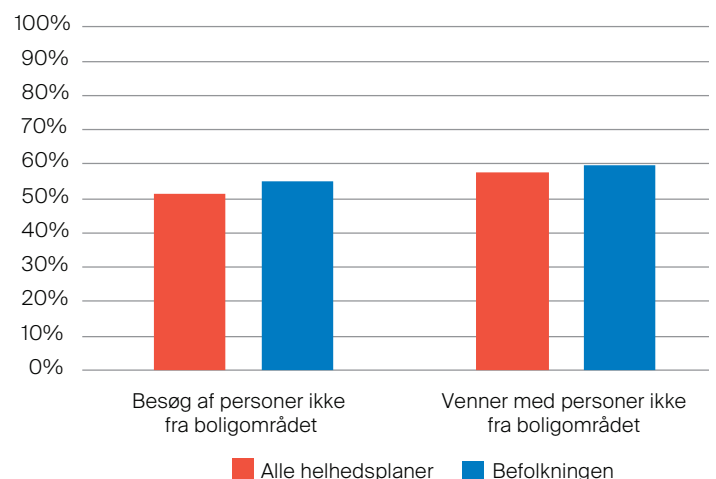
De kvalitative interview med beboere, boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere peger på, at der er gode erfaringer med, at beboere deltager i aktiviteter, der fremmer og fastholder områdets sociale sammenhængskraft. Det gælder både aktiviteter, der foregår over en længere periode som fx opgangsmøder, beboerblad, ungeråd, hvor unge lærer bestyrelsesarbejde at kende, og enkeltstående større begivenheder som områdernes sommerfester, kunststillinger og fællesspisninger. Begge typer af aktiviteter forventer de boligsociale helhedsplaner kan bidrage til at skabe en fælles identitet og samhørighed mellem beboerne. De større begivenheder kan være åbne i forhold til det omgivende samfund. Når de er det, oplever de boligsociale helhedsplaner, at aktiviteterne fungerer som brobyggende til lokalområdet og bidrager til at reducere en utryghed, der både kan være blandt områdets beboere og blandt borgere uden for boligområdet.

Jeg kan se, at folk snakker med hinanden. Mohammed snakker med Kurt, og Fatima snakker med Bente. Det går på kryds og tværs, og også folk, som jeg ved, at de der ville aldrig i hverdagen snakke med nogen, der kom fra et andet land, men så kommer de til at sidde ved siden af hinanden, for det var lige der, der var plads.

(Beboer i Løvvangen)

Det fremgår af figuren, at halvdelen af beboerne i de udsatte boligområder ofte får besøg af personer, der ikke bor i området. I befolkningen er andelen 55 pct. Når det gælder om at være venner med nogen uden for boligområdet, så er der stort set lige mange beboere i de udsatte boligområder og i befolkningen, der er det, og forskellen er ikke signifikant. Det peger på, at beboerne i de udsatte boligområder har en lige så stor orientering mod resten af samfundet som den øvrige befolkning.

Kollektiv handlekraft

Kollektiv handlekraft er udtryk for evnen til at organisere sig i forskellige grupperinger om et fælles mål og benytte sig af demokratiske kanaler til at udtrykke synspunkter og holdninger. Kollektiv handlekraft er alt fra valgdeltagelse, frivilligt arbejde, og når et fællesskab reagerer på udefrakommende forhold eksempelvis lukning af den lokale skole.

Et boligområdes kollektive handlekraft kan således måles ud fra, hvor nemt beboerne kan mobiliseres, i hvor høj grad de udnytter deres demokratiske muligheder, og i hvor høj grad de engagerer sig i frivilligt arbejde. I tryghedsanalysen finder vi, at i de udsatte boligområder hænger kollektiv handlekraft positivt sammen med oplevet tryghed, social sammenhængskraft, livskvalitet og tilfredshed med at bo i boligområdet.

Vi finder endvidere, at beboere uden uddannelse har en lavere kollektiv handlekraft. Det gæl-

der også for gruppen af ikke-vestlige beboere, hvilket kan hænge sammen med, at ikke-vestlige beboere oftere har lavere uddannelses- og beskæftigelsesgrad. Studier viser, at for ikke-vestlige beboere er det i udpræget grad, at de har en lav valgdeltagelse og i mere beskedent omfang end andre deltager i foreningslivet.

Lang tid i området øger handlekraft

Jo længere tid en beboer har boet i området, jo større kollektiv handlekraft har vedkommende. Det kan hænge sammen med, at man kender både sit bolig- og lokalområde indgående, og dette områdekendskab er afgørende i forhold til mobilisering af sig selv og sit netværk. Man ved, hvilke aktører, man skal rette sine synspunkter til.

Ansvar for sit lokalområde

Der er forskellige måder at tage et ansvar for ens lokalområde på. Det kan eksempelvis ske via frivilligt arbejde og ved at handle, når man

oplever, at andre i ens boligområde har en ikke socialt acceptabel adfærd. Det kan være indgriben, når børn og unge laver graffiti og hærværk. I trygheds-surveyen angiver næsten 5 ud af 10 beboere i de udsatte boligområder, at de vil gribe ind. I befolkningen vil en lidt højere andel – 6 ud af 10 – gribe ind.

Fra internationale studier ved vi, at hvis der er en stor kontakt mellem beboere i og uden for boligområdet, vil der være en mindre accept af socialt afvigende adfærd og dermed en større tilbøjelighed til at gribe ind. Med den viden, så understreges vigtigheden af det arbejde, som de boligsociale helhedsplaner gør i forhold til brobygning mellem boligområdet og lokalområdet og det øvrige samfund.

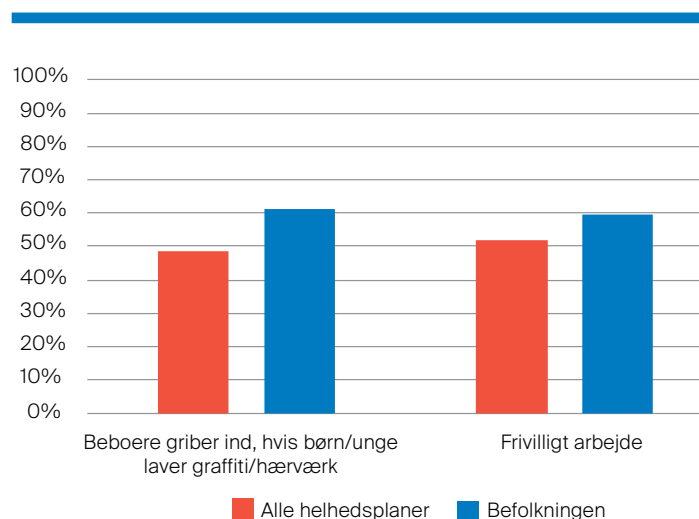
I forhold til frivillighed har 5 ud af 10 beboere i varierende omfang lavet frivilligt arbejde i eller uden for boligområdet. I befolkningen er det 6 ud af 10. I interviewene med beboere og de boligsociale helhedsplaner varierer graden af frivillighed inden for de udsatte boligområder, og der er tydeligt forskellige traditioner for at engagere sig i frivilligt arbejde. Erfaringerne fra områderne er, at der er behov for at have variation i frivillighedsopgaver, så der både er de mere kortvarige opgaver, hvor man hjælper med at afholde et arrangement, og de mere længerevarende opgaver, som fx bestyrelsesarbejde, samt opgaver, der tager højde for beboernes forskellige ressourcer og kompetencer. Frivilligt arbejde kan give gevinster på flere planer, fordi det også kan være et skridt i retning af uddannelse og beskæftigelse.

I Lundtoftegade er der store infoskærme på facaderne, hvor der aktuelt står "Ingen frygt, kun kærlighed". Det er en reaktion på skyderier i lokalområdet.

Det er et kærligt budskab, der skal fortælle, at det er korrekt, at der bliver skudt rigtig meget på Nørrebro, men vores respons skal ikke være at frygte, men at vi beskytter hinanden og passer på hinanden. Vi må ikke give op – vi skal stå sammen.

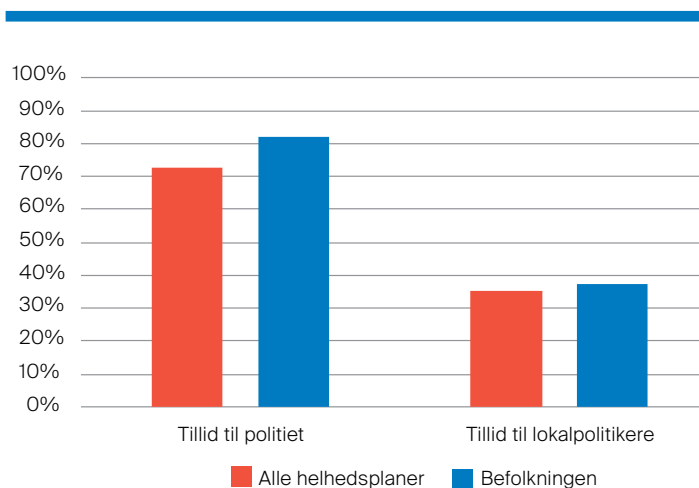
(Projektleder i Nørrebro-byggerne)

Tillid

Forskningen peger på, at tillid er vigtigt for at have relationer til andre mennesker, til offentlige myndigheder, til velfærdsinstitutioner og til samfundet generelt. Det handler både om tillid i de nære relationer til ens omgangskreds og i relationer til de personer, der repræsenterer forskellige dele af myndigheder og samfundet. Tilliden bliver styrket gennem personbårne og genkendelige relationer.

I tryghedsanalysen finder vi, at tillid hænger sammen med oplevet tryghed. Beboere, der har tillid, oplever også at være trygge. Omvendt hænger en mindre oplevet tryghed sammen med en lavere grad af tillid. På baggrund af interview med beboere, boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere ser denne sammenhæng ud til at bestå på den måde, at beboerne har en mindre oplevet tryghed, når de har en oplevelse af, at det offentlige system er svært gennemskueligt, eller at de ikke kan regne med, at myndigheder – det kan være politi, politikere og velfærdsinstitutioner – reagerer, når beboerne retter henvendelser.

På baggrund af interview med beboere, boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere fremkommer adskillige eksempler på, at synlighed af offentlige myndigheder – om det er i form af nærpolti eller fremskudte kommunale indsatser – er afgørende for at styrke tilliden hos beboerne.

Tillid til politiet, men ikke til politikere

Beboere over 65 år har generelt mere tillid end beboere under 65 år, mens beboere, som har været sigtet eller dømt for kriminelle forhold, generelt har lavere tillid end de, der ikke har været sigtet eller dømt.

Tillid til politiet er i internationale studier fundet som et afgørende forhold for beboernes syn på deres lokalområde i forhold til social orden, sammenhæng og konsensus. I de udsatte boligområder har 7 ud af 10 beboere tillid til politiet, mens 8 ud af 10 i befolkningen har tillid til politiet.

Der er til gengæld væsentlig mindre tillid til lokal- og folketingspolitikere, og her er der ingen forskel på de udsatte områder sammenlignet med befolkningen. Omtrent hver tredje beboer både i de udsatte boligområder og i befolkningen har tillid til lokalpolitikere. Vi finder ligeledes, at tilliden til landspolitikere er lav både blandt beboere i udsatte boligområder og i befolkningen.

De boligsociale indsatser arbejder med tillid

I interviewene med beboere, boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere fremgår det,

at de boligsociale helhedsplaner prioriterer at understøtte kommunal kernerdrift og bygge bro til offentlige myndigheder. Det fremgår også af interviewene, at helhedsplanerne arbejder med den nære tillid blandt beboerne ud fra en vurdering af, at forandringer kun kan skabes, hvis beboerne har tillid til de boligsociale medarbejdere. I boligområder, hvor beboerne tilkendegiver mindre grad af tillid til offentlige

instanser og myndigheder, kan de boligsociale medarbejdere prioritere at fokusere på tillidsopbygningen mellem beboerne og den boligsociale helhedsplan ud fra den betragtning, at den tillid skal være på plads, førend de boligsociale medarbejdere kan hjælpe med til at understøtte tillidsopbygningen mellem beboere og eksempelvis kommune og politi.

Fremskudte kommunale indsatser og politi i boligområderne

Både boligsociale medarbejdere, beboere og samarbejdspartnere fremhæver fremskudte indsatser, hvor alt fra politi til kommunale tilbud bliver synlige i de udsatte boligområder, som et gunstigt udgangspunkt. For beboere med komplekse udfordringer kan de almindelige kommunale tilbud virke meget langt væk og være forbundet med uvished og utryghed.

Når beboerne møder de opsøgende kommunale tilbud i boligområdet, får de et konkret ansigt, de kan forholde sig til. Afstanden mindskes, og det skaber tryghed. Opsøgende sociale viceværter og socialrådgivere forankret i den boligsociale indsats kan på samme vis arbejde med at øge beboernes tillid til det offentlige system og bygge bro mellem beboere og relevante tilbud. Både de fremskudte kommunale indsatser og de opsøgende indsatser forankret i helhedsplanerne er meget ressourcekrævende, da de arbejder opsøgende og med en-til-en kontakt og tillidsopbygning til beboerne. Indsatserne bygger på antagelsen om det lange seje træk i forhold til at gøre beboerne mere selvhjulpne i eget liv, så de selv kan håndtere kontakten med offentlige myndigheder og få adgang til de tilbud, som de har behov for. En del af beboergruppen vil dog også på den længere bane have behov for støtte i kontakten til offentlige myndigheder.

Tilfredshed med boligområdet

Beboeres tilfredshed med deres boligområde er vigtig, hvis de skal blive boende og engagere sig med deres naboer. Fra trygheds-surveyen finder vi, at når beboere er tilfredse med deres boligområde, har de også en højere grad af oplevet tryghed og en større grad af kollektiv handlekraft.

De fleste beboere er godt tilfredse

Godt 75 pct. af beboerne i de udsatte boligområder er glade for at bo der, og 40 pct. vil ikke flytte, hvis de fik mulighed for det. I befolkningen er det 90 pct., som erklærer sig glade for det sted, de bor, og 60 pct., der vil undlade at flytte. Det tegner et billede af, at langt de fleste beboere generelt er tilfredse med at bo i det område, de gør. Fra interview med beboerne finder vi, at noget af det, som beboerne

i udsatte boligområder ofte fremhæver som godt ved deres boligområde, er de mange tilbud om aktiviteter – lige fra fritidsjobordninger, job- og uddannelsesvejledning og til nabo-skabsaktiviteter – i boligområdet; det vil sige mulighederne for at engagere sig i aktiviteter sammen med andre.

Tilfredsheden med boligområdet er generelt højere blandt beboere med ikke-vestlig baggrund, de ældre over 65 år og den gruppe, som ikke er i uddannelse eller beskæftigelse. Tilfredsheden med ens boligområde er stigende efter antallet af år, man har boet i området. Det indikerer, at det, at man bliver boende, hænger sammen med et aktivt ønske om ikke at flytte væk. Der er ligeledes en klar sammenhæng mellem, at de, der er glade for deres boligområde, heller ikke ønsker at flytte væk.

Boligområdets omdømme

Hvis et boligområde har et mindre godt omdømme i lokalområdet, fylder det ofte meget hos beboerne, når de skal fortælle om, hvordan det er at bo i området. Beboerne oplever, at de uden for boligområdet kan mødes af negative forestillinger om området, selvom disse forestillinger ikke tegner et rigtigt billede af, hvordan de oplever at bo i området.

Boligsocialt er der et stort fokus på at arbejde med omgivelsernes syn på boligområderne; i særlig grad i forhold til børn og unge. Der er således et stort fokus på at arbejde med de positive historier om boligområderne for at fremhæve alt det, som går godt. Det kan være, at flere unge kommer i fritidsjob, og at flere unge er i gang med en ungdomsuddannelse. Disse historier bidrager til, at børn og unge kan være stolte af deres boligområde frem for at være tilbageholdende med at fortælle, hvor de bor.

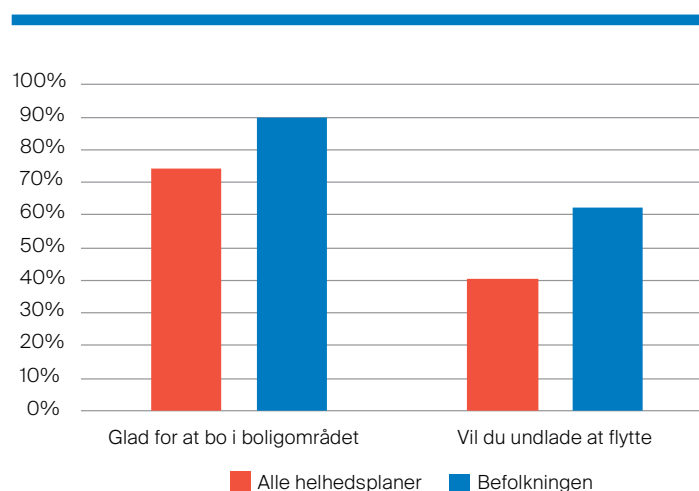

Min søn sagde til mig:
"Der bliver ikke sagt
noget godt om Lundtoftegade. Kan vi ikke flytte
herfra?"

(Beboer i Nørrebrobyggerne)

I evalueringer af fysiske renoveringer fremhæver beboerne ofte, at de fysiske renoveringer af boligområderne er et vigtigt bidrag til at forskønne og forbedre området. Disse vurderinger kommer også frem i interviewene med beboerne. På den måde har de fysiske renoveringer bidraget til at øge beboernes tilfredshed med deres boligområde. Det kan være både renoveringer af boligerne, opgangene, facaderne og udearealerne. Ud over, at renoveringer fører forbedringer med sig, så er selve renoveringen et symbol på, at der sker en investering i boligområdet. Denne investering bliver ofte tillagt stor positiv betydning af beboerne og signalerer, at andre udefra tager et ansvar for området, fordi området er det værd.

Livskvalitet

Livskvalitet kan ses både som en betingelse for at føle sig tryk og trives i sit boligområde og som et resultat af at være tryk og trives. Men livskvalitet er et stort abstrakt begreb, som handler om meget mere og meget andet end ens boligområde.

På baggrund af analyser af trygheds-surveyen finder vi, at i de udsatte boligområder hænger livskvalitet sammen med både oplevet tryghed, kollektiv handlekraft, social sammenhængskraft og tilfredshed med at bo i området.

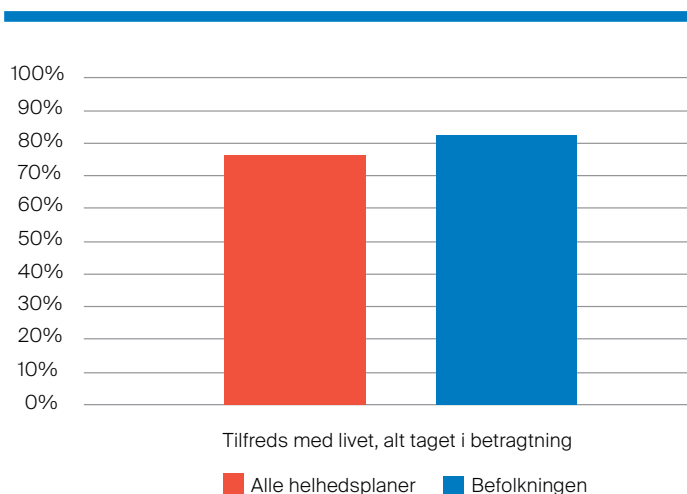
I interview med beboere hører vi, at der blandt beboere, der er engageret i frivilligt arbejde i deres boligområde, er en stor oplevet livskvalitet og tilfredshed med boligområdet.

Børnefamilier oplever størst livskvalitet

Beboere med ikke-vestlig baggrund og beboere uden uddannelse og beskæftigelse har en lavere livskvalitet, når beboerne selv skal angive det. Omvendt så er der en høj grad af selvrapporteret livskvalitet blandt børnefamilier.

Tryk og forudsigelig hverdag

Vi finder, at de boligsociale trygheds- og trivselsindsatser på forskellig vis arbejder med at styrke beboernes livskvalitet; typisk via en række kapacitetsopbyggende aktiviteter, som eksempelvis økonomisk rådgivning og temaaftener, der øger beboernes viden om skole, uddannelse og beskæftigelse, hvor beboernes kompetencer til at agere som aktive medbor-

gere styrkes. Det sker også via aktiviteter, som bygger bro mellem socialt udsatte beboere og den kommunale kernevelfærd, så den enkelte beboer eller den enkelte familie får den hjælp, de har brug for til at skabe en så tryk og forudsigelig hverdag som mulig. Det kan fx være via sociale viceværter.

På baggrund af interviewene med beboere, boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere finder vi, at de brobyggende aktiviteter ofte bidrager til at løse konkrete situationer, mens kapacitetsopbyggende aktiviteter ofte har et mere langsigtet perspektiv om, at beboerne bliver aktive medborgere.

På baggrund af vores analyser finder vi, at de to typer af aktiviteter ofte ser ud til at supplere hinanden godt. De brobyggende aktiviteter løser de udfordringer, der gør, at beboere oplever ikke at have styr på deres hverdag. De langsigtede aktiviteter er en investering i, at beboere selv bliver i stand til at handle på egne vegne. De kapacitetsopbyggende aktiviteter har ofte fokus på at få beboerne ind i fællesskaber og ind i frivilligt arbejde samt bestyrelsesarbejde, hvor de får erfaringer med at påvirke demokratiske processer.

Min mand og jeg overvejede at flytte fra området på et tidspunkt, men vi droppede planen, fordi jeg har ikke lyst til at miste mit frivillige arbejde i bestyrelsen og i caféen.

(Beboer i Højvengen)

Hvad kan man bruge denne viden til?

Tryghed og trivsel betyder noget forskelligt og opleves forskelligt af beboere afhængig af, hvor de befinder sig i deres liv. Som det aktuelle trygheds- og trivselsbillede ser ud i de udsatte boligområder, er det i langt højere grad beboernes individuelle forskelle, der forklarer trygheds- og trivselsbilledet, end det er forhold ved boligområdet. Det vil sige, at det er vigtigt, at det boligsociale trygheds- og trivselsarbejde både har fokus på beboerne og på boligområder, men i videre udstrækning på beboerne end på boligområderne som helhed.

Beboere, der ikke er i gang med uddannelse eller er arbejdsløse, oplever generelt en mindre tryghed, mindre livskvalitet, mindre kollektiv handlekraft og mindre social sammenhængskraft. De er dog generelt mere tilfredse med deres boligområde end beboere, der enten er i uddannelse eller i job. Der er mange årsager og udløsende faktorer til, at nogle beboere generelt føler sig mindre trygge og i højere grad ikke trives. Sårbare beboere har svært ved at håndtere dagligdagen, svært ved at være aktive medborgere i netværk og lokalsamfund, og de har svært ved at tage ansvar for deres eget liv – og sårbare borgere vil generelt opleve sig mindre trygge og trives mindre godt. Skal man øge tryghed og trivsel for disse borgere, skal der sættes ind på mange dimensioner af tryghed og trivsel.

Børnefamilier er en anden stor gruppe af beboere i de udsatte boligområder. De har generelt en højere livskvalitet og social sammenhængskraft. På den måde er de et aktiv i de udsatte boligområder. Til gengæld er de ofte mindre tilfredse med deres boligområder. Heri ligger en viden – og udfordring – hvis man vil fastholde børnefamilierne i de udsatte boligområder.

Beboere med ikke-vestlig baggrund oplever generelt en høj grad af social sammenhængskraft og en stor grad af tilfredshed med boligområdet. De udgør derfor en stor ressource i mange udsatte boligområder. Til gengæld har de lavere score, når de bliver bedt om at vurdere deres livskvalitet, og de er i mindre grad mobiliserbare i forhold til kollektiv handlekraft.

Aktivering af egne ressourcer hos beboerne

Der er gode erfaringer med, at den boligsociale indsats bidrager til at styrke både udsatte beboeres mestring af hverdagen og beboeres frivillighed og engagement i samt ansvar for boligområdet. Den boligsociale indsats har således både fokus på at håndtere beboernes nære og basale problemer, der kan give anledning til utryghed og utilstrækkelig trivsel, og fokus på mere langsigtet at understøtte beboernes udvikling af sociale, personlige og handlemæssige kompetencer.

Tryghedsanalysen peger på, at kapacitetsopbygningen er vigtig i sammenhæng med de øvrige indsatsområder for at styrke beboernes livskvalitet, kollektive handlekraft og tillid til offentlige instanser og myndigheder.

De boligsociale medarbejdere er fortrinsvis igangsættende og understøttende i forhold til aktiviteter, hvor det handler om at reducere beboernes utryghed og manglende trivsel. Derudover har de boligsociale medarbejdere fokus på at bygge bro mellem beboerne og særligt de kommunale velfærdstilbud, så beboernes kapacitetsopbygning forankres i ordinære velfærdstilbud.

Netværksdannelse og øget nabokendskab

Netværksdannelse og øget nabokendskab handler om at forebygge og håndtere nabostridigheder, styrke nabofællesskabet, styrke forståelse og tillid på tværs af beboere i boligområdet – på tværs af generationer og etnicitet, så man skaber positive forventninger til hinanden og fremmer rummelige fællesskaber. På den måde kan man øge den sociale sammenhængskraft, oplevet tryghed og beboernes tilfredshed med området.

Netværk og nabokendskab opstår og udvikles typisk gennem konkrete aktiviteter og løftes inden for den enkelte helhedsplan. Der er i vid udstrækning fokus på at styrke kittet mellem beboere.

Det kendetegner de boligsociale medarbejdere, når de arbejder med netværk og naboskab, at de ofte stræber efter at være faciliterende mere end igangsættende og gennemførende. Medarbejderne stræber ligeledes efter at gøre aktiviteterne bæredygtige i den forstand, at aktiviteterne primært gennemføres ved hjælp af frivillige beboeres ressourcer.

Fortsat behov for at styrke den faglige refleksion

Metodefriheden er en stor styrke i det boligsociale arbejde. Indsatsen er tilpasset lokale udfordringer og tager afsæt i de ressourcer, der er. Alligevel er der fortsat behov for en større grad af faglig refleksion i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af aktiviteter med henblik på at øge tryghed og trivsel. Der er behov for at styrke de faglige refleksioner over, hvordan de konkrete aktiviteter kan skabe de forventede forandringer, og der er behov for en større fokusering på, hvad

der skaber utryghed og manglende trivsel, så man målrettet kan tilrettelægge den boligsociale indsats, så den håndterer dette. Der er behov for et endnu mere skarpt blik på, hvordan den enkelte aktivitet og summen af aktiviteter samlet bidrager til at styrke tryghed og trivsel.

Kommunikation – med fokus på realistisk perspektiv på boligområdets ressourcer

Kommunikationen i den boligsociale indsats skal sikre, at beboere og professionelle aktører er velinformeret og orienteret om udviklingen i boligområdet, både i forhold til helhedsplanen, kommunale indsatser og øvrige frivillige indsatser. Med effektiv kommunikation kan man skabe positive og opbyggelige fortællinger om områdets ressourcer, som kan øge beboernes stolthed og ejerskab for boligområdet.

Den kommunikative indsats har stor betydning for oplevelsen af tryghed og trivsel i boligområdet. Boligområder med en effektiv kommunikation kan være med til at bremse en negativ og overdramatiserende dækning af konkrete utryghedsskabende episoder. Målrettet kommunikation til beboerne om tryghed og trivsel forekommer at være mindst lige så vigtig som kommunikationen til omgivelserne.

I den kommunikative indsats spiller helhedsplanens organisering en afgørende rolle i forhold til, at samarbejdsaktører og boligsociale aktører kan vidensdele, klæde hinanden på og afstemme, hvad man kommunikerer om episoder og udviklinger af utryghed. Beboerne oplever en tryghed ved at blive informeret om de konkrete begivenheder og ved, at samtlige professionelle aktører deler de samme fortællinger.

I dette hæfte kan du læse om den aktuelle trygheds- og trivselssituation i landets udsatte boligområder og om, at det er komplekse og forskelligartede forhold, der kan skabe utryghed og utilstrækkelig trivsel.

Det er VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, der har undersøgt trygheds- og trivselssituationen i de udsatte boligområder, herunder hvilken rolle den boligsociale indsats har i tryghedsindsatsen.

Hele undersøgelsen kan læses i ”Tryghed og trivsel i udsatte boligområder. Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne” (Christensen et al., 2019).

Dette hæfte præsenterer kort undersøgelsens hovedresultater.